

Bilaga 1: Projektbeskrivning

Unga som köper & säljer sex - vad vet vi egentligen?

En inventering & metodutvecklingsprojekt

Innehåll

Sammanfattning.....	2
Varför behövs det utvecklas metoder kring unga som köper/säljer sex?	2
Bakgrund.....	2
Syfte	3
Syftet med projektet är att.....	4
Frågeställningar:.....	4
Målet:.....	4
Vad vet vi om ungas försäljning och byte av sexuella tjänster?	4
Projektdesign & genomförande.....	6
År 1:.....	6
År 2:.....	7
År 3:.....	8
Redovisning & uppföljning av projektet	9
Referenser.....	9

Bilaga 1: Projektbeskrivning

Sammanfattning

Järva ungdomsmottagning (UM) vill genomföra ett metodutvecklingsarbete för att bli bättre på att möta ungdomar som köper/säljer sex. Mottagningen vill ta fram en screeningsmetod för upptäckt av ett köp/sälj-beteende gällande sex samt en metod för tidig intervention riktad mot de ungdomar som identifieras. Syftet är att tidigare kunna upptäcka denna grupp med ungdomar och erbjuda en möjlighet till reflektion och ökat preventivt tänkande kring sina val. Projektet ska leda fram till metoder för tidig upptäckt och intervention gällande ungdomars köp och sälj av sex.

Genom att inventera befintliga metoder och ta tillvara andra professionellas kunskap i ämnet önskar Järva UM ta fram metoder som kan komma att användas av andra ungdomsmottagningar i Sverige, men även andra som möter unga i sitt arbete. Arbetet skall dokumenteras väl och kontinuerligt utvärderas för att säkerställa kvalitet och användbarhet. En viktig ambition är dessutom att låta ungdomar komma till tals under arbetet för att på så sätt ta fram en metod som är förankrad i målgruppen. Tillvägagångssättet är fokusgrupper och/eller intervjuer med unga som dels själva har erfarenheter av att sälja/köpa sex, dels ungs om inte har erfarenheter.

Ungdomsmottagningen präglas av ett tvärprofessionellt förhållningssätt där det psykosociala och medicinska tillsammans utgör en helhet. Detta är ett signum för ungdomsmottagningarna i Sverige och ett perspektiv som Järva UM ämnar ta tillvara i projektet och i framtagandet av metoder. Såväl medicinsk- som psykosocial personal kommer därför att delta aktivt i projektet. Även metoderna som tas fram ska kunna användas av alla professioner på mottagningarna och metoderna skall präglas av preventiva perspektiv rörande såväl psykisk som fysisk hälsa.

Varför behövs det utvecklas metoder kring unga som köper/säljer sex?

Bakgrund

Enligt studien "I sexualitetens gränstrakter..." (2008) finns det få svenska studier om just gruppen ungdomar med erfarenhet av byte eller försäljning av sexuella tjänster. Tidigare svensk forskning om prostitution har inte specifikt handlat om ungdomar och har främst berört gatuprostitution och eskortverksamhet, inte de gråzonsfenomen som vi ämnar undersöka. Socialstyrelsen kommer med cirka fyra års mellanrum ut med en rapport om prostitution i Sverige. I den senaste rapporten "Kännedom om prostitution 2007" konstateras det att i nuläget finns mycket lite information om barn och unga i prostitution i Sverige.

I studien "I sexualitetens gränstrakter..." valde författarna att använda begreppet *försäljning och byte av sexuella tjänster*. Skälet var att prostitutionsbegreppet inte fångade in ungdomarnas praktiker. Claus Holm Thomsen (2004) definierar begreppet försäljning och byte av sexuella tjänster på följande sätt:

Der er till bekymring og handling, når en ung anvender sin seksualitet som middel til at opnå noget, som ikke udspringer af den unges egne seksuelle behov, eksempelvis i form af kontant betaling eller

Bilaga 1: Projektbeskrivning

andre ikke seksuelle modydelser såsom gaver, tryghed, adgang til sociale faellaskaber berunder accept fra kaeresten, eller voksenkontakt og omsorg (i Abelsson & Hulusjö 2008:8).

I ljuset av denna definition möter vi på Järva ungdomsmottagning redan dessa ungdomar, men har inte tillräcklig kunskap och genomarbetade arbetssätt att bemöta ungdomarnas behov. Det går att skriva fram tre grupper; *unga som är psykiskt funktionshindrade*, där utsattheten går att koppla till svårigheten att bedöma risk. Unga kvinnor, som valt att *bryta med sin familj på grund av hedersrelaterat våld*, visar på en ökad risk för att hamna i prostitutionsliknande situationer i sökandet efter nya tryggande sammanhang. Unga *HBT-personer* som i sökandet efter sammanhang att ”få vara sig själva” i hamnar i olika risksituationer där prostitutionsliknande förhållanden kan utvecklas. Givetvis möter vi även andra unga som befinner sig i gränslandet mellan att använda eller njuta av sin sexualitet, men idag har vi framför allt lyckats fånga upp dessa grupper.

Enligt forskare på fältet är tidiga insatser viktiga för att fånga upp ungas förhållningssätt och erfarenheter av att sälja/köpa sexuella tjänster. De menar att insatserna ska vara riktade mot de unga. Vägen via föräldrar och andra vuxna tror forskarna inte på, vilket de kopplar samman med den moralpanik som lätt uppstår.

Diskussionen om behovet av tidiga interventioner påminner om Prostitutionsenheten i Stockholms erfarenheter. I Skriften ”Prostitutionsenheten – verksamheter & kunskaper” (2009) berättar personalen om klienter som påpekar att de har sökt hjälp tidigt i sina liv, men få vuxna har frågat vidare när det väl blivit uppenbart att personen har ett aktivt sexliv trots en ringa ålder. Många klienter frågade sig – *hur hade mitt liv sett ut idag om någon vuxen hade reagerat och börjat undersöka hur jag levde?*

Syfte

Järva ungdomsmottagning har länge fört en diskussion kring att ungdomsmottagningar borde kunna vara en instans som skulle kunna fånga upp unga som på olika sätt använder sex för att få något annat; ett ställe att sova, trygghet, närhet, alkohol, droger eller bekräftelse, eller som erbjuder andra personer något av detta i utbyte mot sex.

I dag är det många ungdomar som någon gång vänder sig till ungdomsmottagningen för att testa sig för graviditet, könssjukdomar och för att prata om sina sexuella och relationella erfarenheter. Vi vet som sagt att vi möter dessa ungdomar redan men förmodligen missar vi många som säljer och/eller köper sex. Mot bakgrund av detta vill vi som ungdomsmottagning utveckla metoder att bemöta och fånga upp dessa ungdomar. Ungdomsmottagningen är en arena dit många ungdomar kommer kan därför bli en lämplig plats för tidig intervention. Metodutvecklingsarbetet kommer också leda till större kunskap om ungas situation och hur unga själva reflekterar kring att köpa och sälja sex.

Dom flesta ungdomsmottagningar i Sverige har en unik arbetsmodell där olika professioner – barnmorskor och kuratorer – har ett nära och genomtänkt samarbete, vilket kan underlätta både det preventiva och kurativa arbetet med frågan. Ambitionen med projektet är att skräddarsy ett arbetssätt som passar ungdomsmottagningarnas tvärprofessionella verksamheter.

Bilaga 1: Projektbeskrivning

Syftet med projektet är att:

- Göra en kartläggning över hur andra i Europa arbetar med frågan.
- Inventera kunskapen på fältet samt sätta detta i relation till det preventiva arbete som bedrivs vid landets ungdomsmottagningar
- Kartlägga omfattning bland våra besökare på Järva UM.
- Testa screening-frågor för tidig intervention
- Testa samtalsupplägg för tidig intervention
- Internt utvärdera hur det gick

Frågeställningar:

- Hur många av Järva Ums besökare är det som anser sig köpa/sälja sex?
- Vilka skillnader i genus/sexuell läggning/könsidentitet finns bland Järva Ums besökare som köper/säljer sex?
- Hur hänger köpa/sälja sex samman med andra riskbeteenden?
- Hur mår Järva Ums besökare som köper/säljer sex?
- Hur bemöta de besökare som köper/säljer sex och som vill fortsätta med det?

Målet:

- Öka ungdomars möjlighet att **reflektera** kring köpa/sälja sex, i förlängningen förmedla kunskap och möjlighet att göra egna aktiva val.
- Möjliggöra ett preventivt förhållningssätt bland de ungdomar som redan köper/säljer sex eller ligger i riskzonen att göra det.

Vad vet vi om ungas försäljning och byte av sexuella tjänster?

Enligt ungdomsstyrelsen rapport ”Se mig” (2009) har ungas sexuella praktiker ändrats. Internet har allt mer blivit en arena som används för sexuell praktik. Även om följande projekt inte enbart kommer att fokusera på internet som sexuell arena menar vi att sammanfattningen är intressant för vårt projekt.

Många sexuella inslag i ungas vardag: Ungas vardag präglas av att möta sexuella uttryck på ett mer påtagligt sätt jämfört med tidigare generationer. Ungdomsstyrelsen menar att internet spelar en stor roll i denna exponering. Internet gör de flesta former av sexuella uttryck tillgängliga. Detta kommersiella brus spelar roll, men än så länge vet vi inte med vetenskaplig exakthet vad det betyder för unga. I framtiden kommer vi veta mer.

Ökad acceptans till sex mot ersättning: Det är möjligt att koppla samman kommersialiseringen av sex med att unga idag har en annan acceptans när det gäller att ta emot ersättning för sexuella handlingar jämfört med vuxna. Det har skett en förskjutning mot att fler och fler ungdomar tycker det är okey ifall vänner skulle välja att ta emot ersättning. Däremot är de få som svarar att de själva skulle kunna tänka sig att ta emot ersättning. Rapporten visar också att det flesta unga exponerar sig *inte* på internet. Med andra ord, är det fortfarande relativt få som väljer att lägga ut bilder eller använda nätet för sexuell aktivitet. Men givetvis är detta en ständig rörelse, inte bara

Bilaga 1: Projektbeskrivning

mot att det blir fler och fler, men att användandet av nätet för sexuella ändamål kommer att ändras.

De som exponerar sig gör det frivilligt: . De som använder internet mycket är också de som väljer att exponera sig mest på nätet och de gör det av egen kraft. Både killar, tjejer och transpersoner väljer att lägga ut bilder för att det är spännande. Tidsandan kräver samtidigt att unga ska vilja exponera sig. Utifrån de studier som finns verkar exponering hänga samman med bekräftelsebehov. Att få uppmärksamhet kring sitt yttre verkar stärka självförtroende. Den sexuella exponeringen på internet ger ofta snabb bekräftelse. Unga som idag använder nätet känner väl till riskerna med att exponera sig på nätet, men det verkar inte hindra dem. Resonemang som används för att legitimera exponeringen är att det är så vanligt. Det vill säga, att det är så många som lägger ut bilder att det är inte längre framstår som utmanande. Därmed förväntas också riskerna med exponeringen att minska när fenomenet framstår som mer och mer normaliserat.

Det går dock skönja en könsskillnad när det gäller erfarenheter av exponeringen. (Hetero)killar berättar inte om samma utsatthet för främlingar som tar kontakt som jämnåriga (hetero)tjejer. De berättar om att andra (framför allt killar/män) tar kontakt och utsätter dem för oönskad uppmärksamhet. De nämner då kränkande uppmärksamhet. Det är inte bara heterosexuella tjejer som blir negativt utsatta - även homosexuella, bisexuella och transpersoner berättar om utsatthet. De är dessutom flitiga nätanvändare. Nätet är en arena där de kan hitta platser som inte är homofobiska eller heteronormativa. Internet öppnar upp för att unga kan välja att presentera sig som de önskar. Samtidigt gör längtan efter att möta andra att risken för att möta personer som inte vill en väl ökar. Många HBT-ungdomar väljer att exponera sig sexuellt på nätet. Precis som (hetero)-tjejerna tvingas de hantera oönskad uppmärksamhet samt kränkningar i högre utsträckning än (hetero)killarna. Fortfarande är det fler killar som använder internet mycket jämfört med jämnåriga tjejer.

Unga oavsett könsidentitet säljer sex: Den tidigare rådande föreställning har varit att det framför allt är unga kvinnor som säljer sexuella tjänster. Men den nordiska forskningen visar att även unga män säljer sex. Enligt Priebe & Svedin (2009) väljer fler killar att uppges i enkäter och i intervjuer att de säljer sex än jämnåriga tjejer. Att fler killar säljer styrks även av Ronny Tikkanens genomgång av forskning om män som säljer sex till män.

Problematiske livssituation bland unga som säljer sex: Det visar sig dock att det inte är ”vem som helst” som väljer att sälja/köpa sexuella tjänster. Det gemensamma för de studier som gjorts är att de unga som väljer att berätta om att de säljer sex kommer från uppväxtförhållanden som präglas av omsorgsbrist, framför allt känslomässig, från vårdnadshavare och andra vuxna. Vardagen har ofta präglats av en ambivalent och otydlig struktur. Detta har påverkat hur skolan fungerar, vilka vänner ungdomarna väljer och hur vänskaper utvecklas. Många unga berättar om att de tidigt i livet har haft många sexuella kontakter. Utifrån detta resonemang framstår bristfällig känslomässig omsorg som en riskfaktor för unga när det gäller att ta steget att börja ta emot ersättning i olika former för sexuella handlingar.

Bilaga 1: Projektbeskrivning

Andelen unga som säljer sexuella tjänster har inte ökat. Den massmediala bilden av att unga säljer mer sex på grund av internet stämmer inte med den vetenskapliga bilden. Ungdomsstyrelsen menar att det finns inga undersökningar eller forskning som stödjer denna tolkning. Valet att börja sälja/köpa sex, kan inte enbart förklaras med kommersialiseringen av sex på internet.

Mot bakgrund av detta vill vi veta mer om ungdomsmottagningens besökare. Vi börjar med Järva Ungdomsmottagnings besökare, men ambitionen är att utveckla verktyg som kan användas nationellt vid alla Sveriges ungdomsmottagningar.

Projektdesign & genomförande

Ungdomsmottagningen har för avsikt att genomföra projektet i tre etapper som innehåller såväl förstudie som implementering av ny kunskap och intern utvärdering.

Ansvaret för projektet kommer att vila på en eller två projektledare, men även resten av arbetsgruppen kommer att involveras från början i metodutvecklingsarbetet: Dels för att implementera det ”nya” parallellt under tre år, dels för att den tvärprofessionella kompetensen behövs för att utveckla verktyg som fångar hela verksamheten. Detta betyder att vi söker ekonomiskt stöd för att kunna lösgöra ordinarie personal (Se bilaga 2).

År 1:

Inventering av befintlig kunskap & metoder

Litteratursökning. Mycket litteratur på fältet köpa/sälja sex rör vuxna. En del av den litteraturen är också intressant ur ett ungdomsperspektiv. Det finns också en del forskning och annan litteratur som särskilt berör ungdomars köp och försäljning av sexuella tjänster. Vi behöver skapa oss en bild av kunskapsläget i frågan.

Intervjuer med professionella som arbetar med temat. Ungdomsmottagningen önskar inventera de resurser som redan finns på området. Till exempel finns det prostitutionsenheter i Sveriges större städer där erfarenheten i ämnet är stor, även om majoriteten av de som söker sig till dessa enheter är vuxna. Andra professionella som kan komma ifråga för intervjuer är till exempel poliser som arbetar riktat på sexhandel, socialarbetare, sjukvårdspersonal inom till exempel infektionsvård mm.

Studiebesök både nationellt och internationellt. I en rad europeiska länder har man traditionellt sett en annan syn på sexhandel än den svenska nolltoleransen. Möjligen kan det betyda att andra länder har ett mer utvecklat arbete kring denna målgrupp än i Sverige. Vi önskar undersöka vilka preventiva och uppsökande metoder som finns i andra europeiska länder för att se om det finns delar som kan implementeras i en svensk kontext och som kan vara verksamheter som ungdomsmottagningar kan ha nytta av. I Sverige har vi utvecklat ett givande arbete kring

Bilaga 1: Projektbeskrivning

vuxna i prostitutionen, men fortfarande ligger vi efter när det gäller unga personer. Planen är att resa till England där arbetet med unga som befinner sig i prostitution har pågått under flera år.¹

Studiebesöken planeras att involvera hela arbetsgruppen – alltså sju personer.

Utveckla samverkan som kan resultera i nätverk. Ungdomsmottagningens tanke är att de ungdomar som projektet riktar sig till antagligen också finns inom en rad andra verksamheter. Sannolikheten att instanser ska kunna fånga upp dessa ungdomar ökar om det finns en fungerande samverkan och samsyn på hur frågan skall adresseras och vilka resurser som finns. Samverkan kan till exempel beröra socialtjänst, fritidsgårdar, skola, polis och ideella organisationer. Det som även behöver beaktas är hur minderåriga ska hanteras, eftersom att sälja/köpa sex är något som faller inom anmälningspliktens ramar. Här kan det vara av vikt att ta del av hur socialtjänsten inom fält som hedersrelaterat våld har hanterat kravet på att involvera föräldrar för att möjliggöra ett gott samarbete med ungdomen.

Påbörja framtagandet av metod

Redan under år 1 vill ungdomsmottagningen påbörja framtagandet av en/flera arbetsmetoder med avseende att fånga upp och arbeta med ungdomar som köper/säljer sex. Ambitionen är dels att eventuellt ta fram en metod för screening i frågan för att på ett generellt och tidigt stadium fånga upp eller identifiera ungdomar som ligger i riskzonen för att börja köpa/sälja sex eller som redan börjat. För att kunna göra detta behöver ungdomsmottagningen mer kunskap kring hur ett screeningsverktyg skulle kunna utformas för att vara möjligt att använda i en öppen och frivillig verksamhet som ungdomsmottagningen, där ungdomars sökorsaker kan vara väldigt varierande. Här blir forskning om olika screeningsverktyg viktigt, men även beprövad erfarenhet från andra verksamheter viktig att få fatt i.

Vidare vill ungdomsmottagningen under år 1 även påbörja arbetet med att ta fram en preventiv metod eller en metod för tidig intervention. Tanken är att metoden skall kunna användas i relation till de ungdomar som kan identifierats genom screening-metoden. Metoden skulle kunna vara av pedagogisk och/eller behandlande art och med syftet att hjälpa ungdomar att reflektera över sina köp/försäljning av sex för att möjliggöra egna aktiva val kring hur det vill leva sina liv.

År 2:

Skriva fram metoder

Under år 2 avser ungdomsmottagningen att arbeta fram den/de metoder som efter förstudier utkristalliserat sig som intressanta. Detta arbete planera vi att genomföra tillsammans med brukare.² Inspirationen kommer från Scottish Women's Aid där metoder kring att arbeta med

¹ Se följande ex. www.barnados.org.uk,
http://www.nspcc.org.uk/Inform/research/Findings/stigmatised_wda48237.html

² För vidare läsning om att involvera brukare läs: Children & Young People as Partners in the Design and Commissioning of Research (2008). www.scottishwomensaid.org.uk/

Bilaga 1: Projektbeskrivning

barn som växt upp med våld skulle utvecklas. Barn och unga fick då delta som experter på vad de behöver för stöd för att leva vidare med sina erfarenheter.

Avsikten i vårt projekt är att ta med ungdomar i samtliga faser av framarbetandet av metoden. Tanken är att via fokusgrupper och eventuellt enskilda intervjuer låta ungdomar reflektera kring förstudiens framskrivna förhållningssätt samt hur det skulle kunna fungera i ungdomsgruppen. Ungdomsmottagningens ambition är att låta ungdomar som har erfarenhet av att köpa/sälja sex samt unga som saknar denna erfarenhet komma till tals. Deltagarna i fokusgrupper och/eller intervjuer bör ha en så varierad bakgrund som möjligt med avseende på kön, funktion, klass, sexuell läggning, könsidentitet mm. Genom att använda referenspersoner med olika erfarenhet av frågan hoppas ungdomsmottagningen få insikt om vilka frågor/arbetssätt som skapar möjlighet att berätta om erfarenheter från sexhandel samt vilka arbetssätt som skulle kunna leda till (själv)reflektion, som är metodens mål.

Under det aktiva framtagandet av metoden/metoderna avser ungdomsmottagningen även inkludera andra professionella kontinuerligt då arbetet fortlöper. Detta för att säkerställa att metoden/metoderna även uppfattas som användbara av de personer som också skulle kunna komma ifråga att använda dem i sitt arbete med ungdomar. Mottagningen vill även att de erfarenheter som redan finns av att arbeta med frågan kommer metodframtagandet till del. Därför är det viktigt att redan på ett tidigt stadium involvera personer som på olika sätt har erfarenheter och kunskap i frågorna. Tanken är också att ungdomsmottagningens samtliga personal skall delta för att säkerställa att såväl det medicinska som psykosociala perspektivet färgar de metoder som tas fram. Ungdomsmottagningarnas främsta kännetecken är just det tvärprofessionella arbetet där såväl kropp som själ står i fokus och detta skall även prägla de metoder som tas fram inom ramen för projektet.

År 3:

Testa metod både för att fånga omfattning och bemötande samt utvärdering

Under det sista året ämnar ungdomsmottagningen implementera de framtagna metoderna samt sammanställa dokumentationen av arbetsprocessen och utvärdera projektet internt. För implementeringen står ungdomsmottagningens egen personal (kuratorer och barnmorskor).

Tanken är att utvärdera ungdomarnas inställning till de framtagna metoderna såväl som det egna interna arbetet och arbetet med samarbetspartners. Ungdomsmottagningen tror att utvärderingen måste ske från flera ingångar; dels med hjälp av skattningsverktyg/enkäter, dels genom reflekterande samtal och intervjuer. Framtagandet av nya metoder och implementeringen av ny kunskap är en komplex process som behöver dokumenteras och utvärderas väl. Ungdomsmottagningen anser också att för att metoderna skall vara användbara behöver de granskas ur såväl brukar- som användarperspektiv.

Såväl metoderna som arbetsprocessen dokumenteras väl, för att sedan kunna spridas efter projektets slut till andra aktörer som skulle kunna vara intresserade. Noggrann och systematisk

Bilaga 1: Projektbeskrivning

dokumentation som även sätter fokus på att utvärdera metodernas styrkor och svagheter ökar sannolikheten att metoderna blir tillämpbara i fler verksamheter.

Ansöka om ett fjärde år för testning av Verktøyen nationellt

Planen är att efter avslutat projekt vid Järva UM *sprida* kunskapen till i första hand andra ungdomsmottagningar, men också *testa* det framtagna verktyget på andra ungdomsmottagningar. Därför är planen att ansöka om ett fjärde år (i dagsläget inte bestämt om det blir brottsofferfonden eller annan finansiär) för att dels utbilda ett antal pilotungdomsmottagningar i Sverige som använder de framtagna verktygen, dels att en utomstående utvärderare följer upp pilotstudien för att på så sätt kvalitetssäkra de framtagna verktygen. Under år tre kommer kontakt tas med forskare inom socialt arbete som kan fältet ålder, kön, sexualitet och våld för att utveckla det fjärde årets ansökan.

Redovisning & uppföljning av projektet

Projektet kommer att resultera i en rapport som visar på tillvägagångssätt, en presentation av de framtagna verktygen och en intern analys av arbetet och användandet av verktyget.

Avslutningsvis, om arbetet faller väl ut kommer Järva Um erbjuda utbildning till andra intresserade aktörer för en nationell spridning av verktygen/metoderna. Ett lämpligt sammanhang är det årliga ungdomsmottagningskonferensen som FSUM (Föreningen Svenska Ungdomsmottagningar) som i princip samlar alla ungdomsmottagningar i Sverige.

Referenser

Abelsson, J. & A. Hulusjö. (2008) I sexualitetens gränstrakter – en studie av ungdomar i Göteborg med omnejd som säljer och byter sexuella tjänster. Social resursförvaltning. Göterborgs stad.

Morrison, F. Stewart, C & L. Okroj. (2008) *Children and Young People as Partners in the Design and Commissioning of Research*. www.scottishwomensaid.org.uk

Socialstyrelsen. (2007) *Kännedom om prostitution*. Nr 2007-131-48. Stockholm.

Stockholm stad. (2009) *Prostitutionsnäten – verksamheter & kunskaper*. Socialtjänst- & arbetsmarknadsförvaltningen. Stockholm.

Tikkanen, R. (2007) *Kunskapsbaserad hivprevention riktad till män som har sex med män (MSM)*. Socialstyrelsen - 2007-123-27: Stockholm.

Ungdomsstyrelsen. (2009) *Se mig. Unga om sex och internet*. Ungdomsstyrelsens skrifter nr 9.